

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(повне найменування закладу вищої освіти)

економічний факультет

(назва інституту/факультету)

Кафедра

бізнесу та управління персоналом

(назва кафедри)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. декана економічного факультету

Р.І.Грешко

«14» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

Аграрне підприємництво та біоекономіка

(вказати назву навчальної дисципліни)

вибіркова

(вказати: обов'язкова/вибіркова)

Освітньо-професійна програма **Підприємництво, торгівля та біржова діяльність**
(назва програми)

Спеціальність **076 Підприємництво та торгівля**
(вказати: код, назва)

Галузь знань **07 Управління та адміністрування**
(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти **третій (освітньо-науковий)**

(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

економічний факультет

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання **українська**

(вказати: на яких мовах читасться дисципліна)

Чернівці 2024 рік

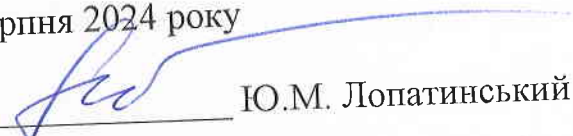
Робоча програма навчальної дисципліни «Аграрне підприємництво та біоекономіка» складена відповідно до освітньо-наукової програми «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» галузі знань 07 «Управління та адміністрування», останнє затвердження: наказ ректора Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича від 30 серпня 2023 р. № 310

Розробник: Лопатинський Юрій Михайлович, завідувач кафедри бізнесу та управління персоналом, професор, доктор економічних наук

Викладач: Лопатинський Юрій Михайлович, завідувач кафедри бізнесу та управління персоналом, професор, доктор економічних наук

Погоджено з гарантом освітньо-наукової програми «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» і затверджено на засіданні кафедри бізнесу та управління персоналом

Протокол № 1 від 12 серпня 2024 року

Завідувач кафедри Ю.М. Лопатинський

Схвалено методичною радою економічного факультету

Протокол № 1 від 12 серпня 2024 року

Голова методичної ради економічного факультету Р.І. Грешко

© Лопатинський Ю.М., 2024 рік

1. Мета навчальної дисципліни.

«Аграрне підприємництво та біоекономіка» є інтегрованою дисципліною, яка узагальнює теоретичні знання та практичні вміння щодо процесів та методів організації та ведення підприємницької діяльності в агроформуваннях як важливої частки біоекономічної системи країни та світу. Курс «Аграрне підприємництво та біоекономіка» спрямований на формування навичок застосовувати одержані знання й уміння для ініціювання та реалізації заходів у сфері збереження навколишнього природного середовища і здійснення безпечної діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

Мета навчальної дисципліни: надати майбутнім фахівцям знання про методологію підприємництва в агробізнесі, розробку і реалізацію підприємництва в агроформуваннях, способи та засоби реалізації підприємницьких проектів в аграрній сфері і механізм управління ними; формування системи знань про особливості сталого розвитку, підходи, можливості й перспективи еколого-економічної діяльності аграрних підприємств на принципах сталого розвитку.

Завдання – вивчення теорії і практики організації аграрного бізнесу; набуття навичок аналізу процесів, що відбуваються у роботі аграрних підприємств; ознайомлення здобувачів з теоретичними засадами організації аграрного бізнесу; оволодіти знаннями про сучасний стан та перспективи розвитку підприємницької діяльності в аграрних формуваннях в Україні та регіонах світу. Вивчення дисципліни забезпечує формування у фахівців знань та навичок прийняття економічних рішень в сфері агробізнесу. вивчити сутність аграрного підприємства як еколого-соціально-економічної системи; набуття знання та вміння використовувати принципи сталого розвитку для сталого розвитку аграрної аграрних підприємств.

2. Результати навчання.

Відповідно до освітньо-наукової програми «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 076 «Підприємництво та торгівля» галузі знань 07 Управління та адміністрування вивчення дисципліни «Аграрне підприємництво та біоекономіка» сприяє формуванню наступних компетентностей та програмних результатів навчання.

Інтегральна компетентність: Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та/або професійних практик, застосовувати новітні методології наукової, педагогічної, професійної діяльності, здійснювати власні наукові дослідження, результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні та спеціальні компетентності:

ЗК05. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

СК02. Здатність продукувати, обґрунтовувати нові ідеї, гіпотези і моделі та приймати науково обґрунтовані рішення у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

СК05. Здатність до критичного переосмислення і розвитку сучасних теорій, методологій, об'єктів досліджень й практик, із застосуванням системного підходу до врахування неекономічних аспектів з різних галузей знань, у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

СК07*. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні наукові проекти у підприємницьких, торговельних та біржових структурах та/або дотичних до них міждисциплінарних напрямках, проявляти лідерство та відповідальність при їх реалізації; комерціалізувати результати наукових досліджень та забезпечувати дотримання прав інтелектуальної власності.

Програмні результати навчання:

РН01. Мати передові концептуальні, методологічні знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності та/або на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, які є достатніми для проведення наукових, прикладних досліджень на рівні актуальних світових досягнень, отримання нових знань та/або здійснення інноваційної професійної діяльності.

РН10. Ініціювати, розробляти, реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити наявні та/або отримати нові цілісні знання, розв'язувати проблеми підприємництва, торгівлі та біржової діяльності з урахуванням етичних, соціальних, економічних, екологічних і правових аспектів.

РН13*. Ініціювати, адаптувати і вдосконалювати бізнес-процеси у сфері підприємництва, торгівлі, біржової діяльності на основі врахування сучасних теоретичних концепцій, досвіду економічно розвинених країн, потреб сталого розвитку та євроінтеграційних процесів

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	2	3	90	10	20			60		залік

3.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні засади дослідження аграрного підприємництва						
Тема 1. Зміст, структура і завдання навчальної дисципліни “Аграрне підприємництво та біоекономіка ”	11	1	2			8
Тема 2. Державне регулювання підприємницької діяльності в аграрних формуваннях	11	1	3			7
Тема 3. Розвиток і функціонування аграрного ринку. Земля як головний засіб виробництва у сільському господарстві.	11	2	3			6
Тема 4. Продовольчий маркетинг, логістика аграрного ринку	12	1	2			9
Разом за ЗМ1	45	5	10			30
Змістовий модуль 2. Еколого-економічні аспекти розвитку аграрного підприємництва						
Тема 6. Біоекономіка як середовище сталого розвитку підприємництва	11	1	2			8
Тема 7. Соціальні наслідки еколого-економічної діяльності аграрних підприємств	11	1	3			7
Тема 8. Екологізація агробізнесу та сталий розвиток підприємництва в Україні	11	2	3			6
Тема 9. Особливості розвитку агробізнесу в Україні та в розвинутих країнах світу	12	1	2			9
Разом за ЗМ 2	45	5	10			30
Усього годин	90	10	20			60

3.3. Теми практичних занять

Самостійна робота здобувачів з дисципліни «Аграрне підприємництво та біоекономіка» спрямована на узагальнення, засвоєння і закріплення знань та включає такі види робіт як опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури, підготовку до практичних занять, розгляд питань, які виносились на самостійне вивчення, вирішення практичних ситуацій, підготовку та презентацію індивідуальних навчально-дослідних завдань до відповідних тем дисципліни, підготовку тез доповідей на науково-практичні конференції та інших матеріалів наукового характеру.

Тема	Завдання	Години
Тема 1. Зміст, структура і завдання навчальної дисципліни “Аграрне підприємництво та біоекономіка ”	1. Опишіть зміст і структуру навчальної дисципліни "Аграрне підприємництво та біоекономіка". Які головні теми включає ця дисципліна? 2. Поясніть поняття аграрного підприємництва та біоекономіки. Які основні завдання стоять перед аграрними підприємствами в контексті біоекономіки?	2
Тема 2. Державне регулювання підприємницької діяльності в аграрних формуваннях	1. Дослідіть роль державного регулювання в аграрних формуваннях. Які інструменти державного впливу існують для регулювання підприємницької діяльності в аграрному секторі? 2. Проаналізуйте переваги та недоліки державного регулювання в аграрному секторі. Як воно впливає на розвиток підприємництва та біоекономіку?	3
Тема 3. Розвиток і функціонування аграрного ринку. Земля як головний засіб виробництва у сільському господарстві. Земельна реформа в Україні	1. Порівняйте розвиток аграрних ринків в Україні та інших країнах. Які основні різниці та схожості? 2. Розгляньте роль землі як головного засобу виробництва у сільському господарстві. Які виклики пов'язані зі збереженням та раціональним використанням земельних ресурсів? 3. Проаналізуйте земельну реформу в Україні. Які цілі та завдання реформи? Як вона впливає на розвиток аграрного сектору та біоекономіку?	3
Тема 4. Продовольчий маркетинг, логістика аграрного ринку	1. Дослідіть особливості продовольчого маркетингу в аграрному секторі. Які стратегії маркетингу використовуються для продажу сільськогосподарської продукції? 2. Порівняйте різні моделі логістики аграрного ринку. Як ефективна логістика впливає на забезпечення якості та доступності продукції споживачам?	2
Разом за змістовим модулем 1		10
Тема 6. Біоекономіка як середовище сталого розвитку підприємництва	1. Дослідіть концепцію біоекономіки. Які принципи та цінності лежать в основі біоекономічного підходу до підприємництва? 2. Проаналізуйте вплив біоекономіки на сталий розвиток підприємництва. Які можливості вона надає для збалансованого росту, охорони навколишнього середовища та соціальної відповідальності?	2

Тема	Завдання	Години
Тема 7. Соціальні наслідки еколого-економічної діяльності аграрних підприємств	1. Вивчіть основні соціальні наслідки еколого-економічної діяльності аграрних підприємств. Як впливають аграрні дії на місцеве населення, здоров'я та якість життя? 2. Проаналізуйте можливості зменшення негативного соціального впливу аграрних підприємств. Які підходи та практики можуть сприяти покращенню взаємовідносин між підприємствами та спільнотами?	3
Тема 8. Екологізація агробізнесу та сталий розвиток підприємництва в Україні	1. Розгляньте процес екологізації агробізнесу. Які кроки та заходи можуть допомогти зменшити негативний вплив сільськогосподарської діяльності на довкілля? 2. Проаналізуйте поточний стан сталого розвитку аграрного сектору в Україні. Які фактори обмежують або сприяють розвитку сталого підприємництва в агробізнесі?	3
Тема 9. Особливості розвитку агробізнесу в Україні та в розвинутих країнах світу	1. Порівняйте особливості розвитку агробізнесу в Україні та в розвинутих країнах. Які схожості та відмінності існують у підходах до організації та управління? 2. Дослідіть взаємодію аграрного сектору з глобальним ринком. Як зміни в світовій економіці впливають на можливості та виклики розвитку агробізнесу?	2
Разом за змістовим модулем 2		10

Ці завдання сприятимуть глибшому розумінню важливих аспектів біоекономіки, соціальних наслідків еколого-економічної діяльності, екологізації агробізнесу та розвитку агробізнесу в різних країнах.

3.4. Самостійна робота здобувача

Самостійна робота здобувачів з дисципліни «Аграрне підприємництво та біоекономіка» спрямована на узагальнення, засвоєння і закріплення знань та включає такі види робіт як опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури, підготовку до практичних занять, розгляд питань, які виносились на самостійне вивчення, вирішення практичних ситуацій, підготовку та презентацію індивідуальних навчально-дослідних завдань до відповідних тем дисципліни, підготовку тез доповідей на науково-практичні конференції та інших матеріалів наукового характеру.

Тематика індивідуальних завдань

Назва змістового модуля	Теми завдань (за модулями)
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні засади дослідження аграрного підприємництва	1. Об'єкт і предмет навчальної дисципліни «Аграрне підприємництво та біоекономіка». 2. Сучасні організаційні структури в аграрних формуваннях. 3. Зміст поняття агробізнес. 4. Відмінність понять Аграрне підприємництво та біоекономіка та агробізнесу. 5. Система зв'язків регіонального аграрного ринку. 6. Сільське господарство як генетична і функціональна першооснова агробізнесу регіону. 7. Структура земельного фонду України. 8. Особливості структури сільськогосподарських угідь України та її територіальні відміни.

Назва змістового модуля	Теми завдань (за модулями)
	9. Особливості землі як засобу виробництва. 10. Природна, штучна та економічна родючість ґрунту. 11. Зміст понять “землеволодіння”, “землекористування” та “власність на землю”. 12. Агроресурсний потенціал. 13. Система чинників розвитку регіонального підприємництва в аграрному секторі. 14. Природно-географічні чинники розвитку підприємництва в аграрних формуваннях. 15. Суспільно-географічні чинники розвитку аграрного підприємництва (традиційні та сучасні). 16. Значення Земельного кодексу України для розвитку агробізнесу. 17. Головні сучасні організаційні форми впровадження інновацій в аграрному підприємстві України. 18. Призначення та склад інфраструктури агропромислового виробництва. 19. Функції агросервісу. 20. Ринкова інфраструктура агробізнесу. 21. Соціальна інфраструктура агропромислового виробництва. 22. Головні організаційні форми агропромислового виробництва. 23. Особисті селянські господарства та їх місце у виробництві сільськогосподарської продукції в Україні. 24. Фермерські господарства та їх місце у виробництві сільськогосподарської продукції в Україні. 25. Економічні механізми екологізації агробізнесу. 26. Головні функції органів державного регулювання агробізнесу. 27. Головні принципи організації маркетингової діяльності в аграрних формуваннях. 28. Головні проблеми розвитку фермерства в Україні. 29. Компонентна структура агробізнесу регіону. 30. Головні напрями удосконалення компонентної структури агробізнесу України в сучасних умовах. 31. Проблеми удосконалення компонентної структури сільського господарства України у сучасних умовах. 32. Проблеми удосконалення компонентної структури переробної промисловості України у сучасних умовах. 33. Проблеми удосконалення компонентної структури агросервісу України у сучасних умовах. 34. Проблеми удосконалення компонентної структури агрокомерції у сучасних умовах. 35. Територіальна організація аграрного підприємництва. 36. Елементи територіальної організації аграрного сектору за природно-зональним підходом (агропромислова зона, агропромисловий район, спеціалізована агропромислова зона, спеціалізований агропромисловий район). 37. Головні напрями удосконалення територіальної організації агробізнесу в Україні. 38. Особливості компонентної структури зернопереробного комплексу України у сучасних умовах. 39. Особливості територіальної організації зернопереробного комплексу України у сучасних умовах. 40. Особливості компонентної структури цукробурякопереробного комплексу України у сучасних умовах. 41. Особливості територіальної організації цукробурякопереробного комплексу України у сучасних умовах. 42. Особливості компонентної структури м'ясопереробного комплексу України у сучасних умовах. 43. Особливості територіальної організації м'ясопереробного комплексу України у сучасних умовах. 44. Особливості компонентної структури молокопереробного комплексу України у сучасних умовах. 45. Особливості територіальної організації молокопереробного комплексу України у сучасних умовах. 46. Особливості компонентної структури плодоовочепереробного комплексу України у сучасних умовах. 47. Особливості територіальної організації плодоовочепереробного комплексу України у сучасних умовах.
Змістовий модуль 2. Еколого-економічні аспекти розвитку	1. Аналіз сучасних тенденцій розвитку аграрного сектору в моїй країні. 2. Дослідження можливостей використання біоенергетики на аграрних підприємствах. 3. Роль агротуризму у розвитку аграрного підприємництва. 4. Оцінка впливу біотехнологій на виробництво та якість сільськогосподарської продукції. 5. Аналіз ефективності використання інформаційних технологій в аграрному підприємстві. 6. Розробка стратегії розвитку аграрного підприємства на основі біоекономіки. 7. Вплив кліматичних змін на аграрний сектор та можливі адаптаційні заходи.

Назва змістового модуля	Теми завдань (за модулями)
аграрного підприємництва	8. Аналіз ринкових можливостей для розвитку органічного сільськогосподарського виробництва. 9. Вивчення принципів аграрної політики та їх вплив на розвиток сільського господарства. 10. Роль жінок у розвитку аграрного підприємництва та їх вплив на сталість галузі. 11. Дослідження факторів, що впливають на земельні відносини та землекористування в аграрному секторі. 12. Аналіз ефективності управління сільськогосподарськими підприємствами у глобальних умовах. 13. Впровадження агроекологічних підходів у виробництво та збут аграрної продукції. 14. Дослідження перспектив розвитку сільськогосподарських кооперативів та їх вплив на ринок. 15. Аналіз сучасних проблем і перспектив розвитку рибогосподарства та аквакультури. 16. Вплив зовнішньоекономічних чинників на розвиток аграрного сектору в світі. 17. Роль державної підтримки у розвитку малого аграрного бізнесу. 18. Вивчення викликів та можливостей цифровізації аграрного сектору. 19. Оцінка впливу міжнародної торгівлі на розвиток сільського господарства в моїй країні. 20. Аналіз інвестиційної привабливості аграрного сектору та можливостей привернення інвестицій. 21. Дослідження ефективності системи логістики в аграрному виробництві та збуті. 22. Вплив демографічних тенденцій на зміни в аграрному підприємстві. 23. Розробка стратегій виведення аграрного підприємства з кризової ситуації. 24. Аналіз економічної ефективності альтернативних енергетичних джерел для аграрного сектору. 25. Дослідження впливу глобальних екологічних проблем на сталість аграрного підприємства. 26. Особливості організації та оплати праці в підприємстві в аграрних формуваннях. 27. Сучасні тенденції діджиталізації бізнес-процесів в аграрному секторі.

За погодженням з викладачем, здобувач може вибрати тему дослідження самостійно.

Критерії оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання

Науково-пошукова робота повинна містити три частини: теоретичну (огляд законодавчої бази, теоретичного матеріалу, досліджень науковців з даної теми), практичну (аналіз статистичних даних, соціально-економічних показників), висновки та пропозиції.

Оцінка «десять-дев'ять» ставиться тоді, коли здобувач вільно володіє проблематикою досліджуваної теми, здійснює самостійний аналіз опрацьованого матеріалу, використовує широке коло наукових праць, в тому числі іноземних, робота відповідає всім вищезазначеним вимогам щодо оформлення.

Оцінка «вісім-сім» ставиться тоді, коли здобувач при захисті, виявивши належну підготовку, допускає неточності у трактуванні окремих проблем, відчуває певні труднощі в узагальненні теоретичного матеріалу. Є незначні недоліки в змісті та оформленні роботи.

Оцінка «шість-чотири» виставляється тоді, коли здобувач орієнтується в тематиці роботи, але не може зробити висновки, пов'язати теоретичні узагальнення, оформлення роботи не відповідає вимогам.

Оцінка «три-один» виставляється тоді, коли здобувач за наявності роботи не орієнтується в проблемі та не відповідає на поставлені питання.

4. Освітні технології, методи навчання і викладання навчальної дисципліни

При викладанні використовуються основні традиційні та інтерактивні методи навчання, новітні технології, спрямовані на досягнення освітньої мети й прогнозованих програмних результатів.

Методи навчання

- МН1 – словесні методи (лекція, дискусія, бесіда, консультація тощо)
- МН2 – семінари, практичні або лабораторні роботи
- МН3 – бізнес-кейси (індивідуальні або командні)

МН4 – наочні методи (презентації результатів виконаних завдань, ілюстрації, відеоматеріали, тощо)

МН5 – робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами

МН6 – комп'ютерні засоби навчання (онлайн курси – ресурси, web-конференції, вебінари тощо)

МН7 – самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни

МН8 – підготовка тез/доповіді на конференцію.

МН9 – тренінги, коучі, майстер-класи від запрошених стейкхолдерів.

МН10 – реферативні та пошукові дослідження.

Методи оцінювання

Методами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

МО1 – контрольні роботи (тематичні, модульні).

МО2 – тести, опитування, самостійні роботи за індивідуальними завданнями.

МО3 – захист бізнес-кейсів, результатів досліджень

МО4 – аналітичні звіти, реферати, тези доповідей, статті

МО5 – презентації результатів виконання завдань

МО8 – підсумковий контроль – залік (у тестовій формі)

МО11 – інші види індивідуальних та групових завдань

5. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання освітньої компоненти.

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль знань здобувача. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача до виконання конкретної роботи. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі.

Загальна кількість балів, яку здобувач може отримати у процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів здобувач набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (заліку).

Кількість балів за кожний навчальний елемент виводиться із суми поточних видів контролю. Кількість балів за змістовний модуль дорівнює сумі балів, отриманих за навчальні елементи даного модуля. Максимальна кількість балів складає: за 1 змістовий модуль – 31; за 2 змістовий модуль – 29 балів.

Якщо здобувач за власною ініціативою, бажанням, крім обов'язкових видів контролю (60 балів), виконує додаткові види роботи (реферати, ІНДЗ, розв'язання додаткових завдань) при цьому набравши додатково не менше 30 балів, може отримати оцінку за залік автоматично.

Відповідно до вимог Болонської угоди проводиться місцева (національна) шкала визначення оцінок і шкала ECTS. Для їх порівняння використовується така таблиця:

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути: контрольні роботи; стандартизовані тести; аналітичні звіти; реферати; есе; розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; здобувачські презентації та виступи на наукових заходах; контрольні роботи; інші види індивідуальних та групових завдань.

6. Форми поточного та підсумкового контролю

Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота, презентація) відповідь здобувача. Формою підсумкового контролю є залік.

7. Рекомендована література

7.1. Основна

1. Мазур К.В., Кубай О.Г. Менеджмент аграрного підприємства : навч. посібник. Вінниця : ТВОРИ, 2020. 284 с.
2. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник. К.: КНЕУ, 2013. 779 с.
3. Економіка аграрного виробництва : курс лекцій / Т. Г. Олійник, І. О. Мельник, О. А. Горобченко. Миколаїв : МНАУ, 2019. 105 с.
4. Економіка підприємства: Збірник практичних завдань / Укладачі: Кифяк В.І., Ксьондз С.В., Тодорюк С.І., Антохова І.М. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2018. – 118 с.
5. **Лопатинський Ю.М.**, Кифяк В.І. Розвиток аграрного сектора національної економіки на інституційних засадах : монографія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2014. 248 с.
6. Синицина Г.А., Рачкован О.Д. Основи бізнесу та підприємницької діяльності : конспект лекцій. Харків : ХДУХТ, 2019. 93 с.
7. Економіка аграрного виробництва : курс лекцій / Т. Г. Олійник, І. О. Мельник, О. А. Горобченко. Миколаїв : МНАУ, 2019. 105 с.
8. Карпюк Г.І. Основи підприємництва: навч. посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. 2021. 108 С.

7.2. Допоміжна

9. Господарський кодекс від 16.01.2003 № 436-IV. ВВР. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
10. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. ВВР. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
11. Про ціни та ціноутворення від 21.06.2012 № 5007 VI. ВВР. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5007-17>.
12. Збірник нормативних та методичних документів з питань ціноутворення та організації будівництва. Держбуд України. К.: НВФ Інпроект, 2019. 784 с.
13. Ільчук М.М., Ус С.І., Андросович І.І. Оптимізаційні рішення організації виробництва в агробізнесі. *Економіка АПК*. 2018. № 5 С. 77
14. Менеджмент в аграрному секторі економіки: теорія та практика ефективного розвитку. Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів, студентів (м. Житомир, 05 грудня 2018 року). Житомир: Вид-во «Житомирський національний агроекологічний університет», 2018 . 173 с.
15. Кифяк В. Методика оцінювання інституційного механізму розвитку аграрного сектора економіки за економічними показниками. *Інституціональний вектор економічного розвитку*. 2014. Вип. 7 (1). С. 63-71. <http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/kyfyak-10.pdf>.
16. Павленчик Н.Ф., Горбонос Ф.В., Павленчик А.О., Скриньковський Р.М. Парадигма функціонального підходу до проявів ризику в діяльності аграрних підприємств в умовах ринку. *Економіка АПК*. 2020. № 6 - С. 98.
17. Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку аграрного сектору економіки України: Колективна монографія / За заг. редакцією А.В. Руснак. Херсон: ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», 2017. 432 с.
18. Kyfyak V., Vinnychuk O., Sybyrka L., Vodianka L. Measuring entrepreneurship determinants: empirical analysis. *Agricultural and Resource Economics*. Web of Science. 2021. Vol. 7. No. 2. Pp. 40–58. <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.02.03>.
19. Viktoriia Kyfyak, Liudmyla Verbivska, Liudmyla Alioshkina, Nataliia Galunets, Larysa Kucher, Svitlana Skrypyuk. The Influence of the Social and Economic Situation on Agribusiness. *WSEAS*. Scopus 2022. Vol. 18. Transactions on Environment and Development. pp. 1021-1035. <https://www.scopus.com/sourceid/10300153374>.
20. Кифяк В.І. **Лопатинський Ю.М.** Методичний інструментарій реінжинірингу інституційної структури аграрного сектора національної економіки. *Економіка АПК*. 2018. №9. С. 62-69.
21. Павленчик Н.Ф., Горбонос Ф.В., Павленчик А.О., Скриньковський Р.М. Парадигма функціонального підходу до проявів ризику в діяльності аграрних підприємств в умовах ринку. *Економіка АПК*. 2020. № 6 - С. 98.
22. Кифяк В.І. Стратегічне управління конкурентними перевагами аграрних підприємств в умовах цифровізації. *Агросвіт*. 2023. №7-8. С. 70-77. DOI: 10.32702/2306-6792.2023.7-8.70
23. **Лопатинський Ю.**, Галицький А. Екологічне аналізування сталого аграрного розвитку в умовах зміни клімату. *Збірник наукових праць «Економічний аналіз»*. 2019. Том 29. №4. С. 35 – 41. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1719>
24. **Лопатинський Ю.М.**, Ушкаленко І.М. Варіантність факторів розвитку аграрного сектору національної економіки. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. №3. С. 17-27. URL: <http://efm.vsau.org/storage/articles/November2019/gCaCTnYpuO1jhTYIhjBX.pdf>
25. **Лопатинський Ю.**, Шпикуляк О., Шеленко Д., Кифяк В., Дюк А. Організаційно-інституційні практики посилення ролі селянських господарств у продовольчому забезпеченні населення в сучасних умовах. *Аграрна економіка*. 2022. Т. 15. № 3-4. С. 3-13. <http://agrarianeconomy.lnup.edu.ua/index.php/en/archiveeng/59-english/archive/2022-t-15-3-4-en/444-1>
26. **Lopatynskiy Y.**, Kobelia Z., Vodianka L., Antokhova I., Halytskyi A.(2021). Scenario Forecasting of Agriculture Institutional Transformation on Sustainable Development Base. *WSEAS*

Transactions on Environment and Development, Volume 17, Art. #55, pp. 574-582. URL: <https://wseas.com/journals/ead/2021/b125107-1368.pdf>

27. Nianko V., Purtov V., Yekimov S., **Lopatynskiy Y.** and Nemtsova A. (2021). The problem of state support and increasing the investment attractiveness of agriculture. IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, Volume 839, Agribusiness, Economics and Organization. Sci. 839 (2021) 022007. URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/839/2/022007/pdf>

28. **Lopatynskiy Y.**, Melnyk O., Sybyrka L., Melnyk A., Kobelia Z. (2019). Directions of Enhancement of the Competitiveness of National Economy Agricultural Sector. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*. Volume 8, Issue 4. P. 8361-8365. URL: <https://www.ijrte.org/download/volume-8-issue-4>

29. Shylepnytskyi, P., Zybarena, O. & **Lopatynskiy, Y.** (2022). "People First" Public-Private Partnership as an Instrument for Sustainable Development of Rural Areas. *Agricultural Economics and Rural Development (AERD)*. Vol. 2, pp. 193-204. URL: http://www.eadr.ro/eng_index.htm

8. Інформаційні ресурси

Офіційні сайти органів державного управління України:

1. Кабінет Міністрів України – [http:// www.kmu.gov.ua](http://www.kmu.gov.ua)

Офіційні сайти міжнародних організацій:

1. Департамент статистики Організації Об'єднаних Націй — <http://unstats.un.org/>

3. Міжнародний інститут статистики (ISI) — <http://isi.cbs.nl/>

5. Організація економічної співпраці та розвитку (OECD) <http://www.oecd.org/>

6. Статистичний офіс Європейської співдружності — <http://europa.eu.int/>

Офіційні сайти науково-дослідних інститутів і центрів, пошукових систем:

1. База українського законодавства в Інтернет – www.lawukraine.com

2. Інститут глобальних стратегій – www.igls.com.ua

3. Інститут економічних досліджень і політичних консультацій – www.ier.kiev.ua

Офіційні сайти наукових і електронних бібліотек в Україні:

1. Електронна бібліотека – www.lib.com.ua

2. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського – www.nbuv.gov.ua

3. Національна парламентська бібліотека – www.alpha.rada.kiev.ua

4. ARCher - інституційний репозитарій відкритого доступу представників Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/>

Фахові сайти:

1. Аграрний сектор України. URL: www.agroua.net.

2. Агентство США з міжнародного розвитку. URL: www.usaid.kiev.ua.

3. Агроконсалтинг - Agriculture Consulting Service. URL: <https://farming.org.ua/>

3. Державний фонд сприяння місцевому самоврядуванню в Україні. URL: <http://www.municipal.gov.ua/>.

4. Зелений туризм. URL: www.greentour.com.ua

5. Міжнародна асоціація аграрної екстеншн-освіти. URL: www.aiaee.org

6. Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції. URL: www.ncea.gov.ua.

7. Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб. URL: www.dorada.org.ua.

10. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: www.minagro.gov.ua.

12. Проект аграрного консалтингу. URL: www.lol.org

13. Програма реформування та модернізації сільськогосподарського сектору України. URL: www.farm.org

Додатково
(для контролю та самоконтролю роботи здобувача)
Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)											ІНДЗ	Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1						Змістовий модуль № 2							
Денна форма навчання													
T1	T2	T3	T4	T5	МК	T6	T7	T8	T9	МК	10	40	100
2	2	2	2	2	16	2	2	2	2	16			

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів, МК – модульний контроль.